

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

2 decembrie 2014*

„Trimitere preliminară — Spațiul de libertate, securitate și justiție — Directiva 2004/83/CE — Standarde minime referitoare la condițiile de acordare a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară — Articolul 4 — Evaluarea faptelor și a circumstanțelor — Modalități de apreciere — Acceptarea anumitor elemente de probă — Întinderea puterilor autorităților naționale competente — Temerea de a fi persecutat din cauza orientării sexuale — Diferențele dintre, pe de o parte, limitările referitoare la verificările declarațiilor și ale probelor scrise sau de altă natură în ceea ce privește orientarea sexuală declarată a unui solicitant de azil și, pe de altă parte, cele care se aplică verificărilor acestor elemente în privința altor motive de persecuție — Directiva 2005/85/CE — Standarde minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și de retragere a statutului de refugiat — Articolul 13 — Cerințe cu privire la interviul personal — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Articolul 1 — Demnitatea umană — Articolul 7 — Respectarea vieții private și de familie”

În cauzele conexe C-148/13-C-150/13,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Raad van State (Țările de Jos), prin deciziile din 20 martie 2013, primite de Curte la 25 martie 2013, în procedurile

A (C-148/13),

B (C-149/13),

C (C-150/13)

împotriva

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

cu participarea:

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnii A. Tizzano, L. Bay Larsen (raportor), T. von Danwitz, A. Ó Caoimh și J.-C. Bonichot, președinți de cameră, și domnii A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund și J. L. da Cruz Vilaça, judecători,

avocat general: doamna E. Sharpston,

* Limba de procedură: neerlandeza.

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 25 februarie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru A, de N. C. Blomjous, avocat;
- pentru B, de C. Chen, avocat;
- pentru United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), de P. Moreau, în calitate de agent, asistată de M.-E. Demetriou, QC;
- pentru guvernul olandez, de C. Schillemans, de M. Bulterman și de B. Koopman, în calitate de agenți;
- pentru guvernul belgian, de M. Jacobs și de C. Pochet, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de A. Wiedmann, în calitate de agenți;
- pentru guvernul elen, de M. Michelogiannaki, în calitate de agent;
- pentru guvernul francez, de D. Colas și de S. Menez, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande și de R. Troosters, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 17 iulie 2014,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 4 din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO L 304, p. 12, rectificare în JO 2005, L 204, p. 24, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52, rectificare în JO 2011, L 278, p. 13), precum și a articolelor 3 și 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între A, B și C, resortisanți ai unor state terțe, pe de o parte, și Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (secretarul de stat din cadrul Ministerului Securității și a Justiției, denumit în continuare „Staatssecretaris”), pe de altă parte, cu privire la respingerea cererilor acestora având ca obiect obținerea unui permis de ședere temporară (azil) în Țările de Jos.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

- 3 În temeiul articolului 1 secțiunea A alineatul (2) primul paragraf din Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 și intrată în vigoare la 22 aprilie 1954 [*Recueil des Traités des Nations Unies*, vol. 189, p. 137, nr. 2545 (1954), denumită în continuare „Convenția de la Geneva”], astfel cum a fost completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967, el însuși intrat în vigoare la 4 octombrie 1967, termenul „refugiat” se aplică oricărei persoane care, „în urma unor [...] temeri justificate de a fi persecutată din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, din cauza respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”.

Dreptul Uniunii

Directiva 2004/83

- 4 Potrivit considerentului (3) al Directivei 2004/83, Convenția de la Geneva constituie elementul cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților.

- 5 Considerentul (10) al directivei menționate are următorul cuprins:

„Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de [cartă]. Prezenta directivă urmărește în special garantarea deplinei respectări a demnității umane și a dreptului de azil ale solicitanților de azil și ale membrilor familiei care îi însoțesc.”

- 6 Considerentul (16) al aceleiași directive menționează că ar trebui stabilite standarde minime privind definirea și conținutul statutului de refugiat pentru a ajuta instanțele judecătorești naționale competente ale statelor membre să aplice Convenția de la Geneva.

- 7 În considerentul (17) al Directivei 2004/83 se subliniază că este necesară adoptarea unor criterii comune privind recunoașterea statutului de refugiat al solicitanților de azil în sensul articolului 1 din Convenția de la Geneva.

- 8 Potrivit articolului 2 din aceeași directivă, în sensul acesteia:

„[...]”

- (c) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, naționalității, opiniilor politice sau apartenenței la un anumit grup social se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări [...]

[...]”

- 9 Articolul 4 din Directiva 2004/83, cuprins în capitolul II din aceasta, intitulat „Evaluarea cererilor de protecție internațională”, definește condițiile de evaluare a faptelor și a circumstanțelor și prevede:

„(1) Statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională. Statele membre au obligația de a evalua, în cooperare cu solicitantul, elementele relevante ale cererii.

(2) Elementele menționate la alineatul (1) înseamnă informațiile furnizate de solicitant și toate documentele de care acesta dispune privind vârsta sa, trecutul său, inclusiv cel al rudelor relevante, identitatea, cetățenia sau cetățeniile, țara sau țările, precum și localitatea sau localitățile în care a avut reședința anterioară, cererile anterioare de azil, itinerarul, documentele de identitate și de călătorie, precum și motivele care justifică cererea de protecție internațională.

(3) Evaluarea unei cereri de protecție internațională trebuie efectuată individual, ținând seama de următoarele elemente:

- (a) toate faptele relevante privind țara de origine în momentul luării unei decizii privind cererea, inclusiv actele cu putere de lege și actele administrative ale țării de origine și modul lor de aplicare;
- (b) informațiile și documentele relevante prezentate de solicitant, inclusiv informațiile care permit să se stabilească dacă solicitantul a făcut sau ar putea face obiectul unei persecuții sau al unor vătămări grave;
- (c) statutul individual și situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația personală a solicitantului, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus ar putea fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă;
- (d) faptul că, de când a părăsit țara de origine, solicitantul a întreprins sau nu activități având ca scop unic sau scop principal crearea unor condiții necesare pentru a depune o cerere de protecție internațională, pentru a se stabili dacă respectivele activități ar expune solicitantul la o persecuție sau o vătămare gravă în cazul în care s-ar întoarce în țara de origine;
- (e) faptul că se poate considera că solicitantul ar putea beneficia de protecția unei alte țări în care ar putea solicita cetățenia.

[...]

(5) Atunci când statele membre aplică principiul conform căruia este obligația solicitantului să își susțină cererea și când anumite aspecte din declarațiile solicitantului nu sunt susținute de dovezi documentare sau de altă natură, aceste aspecte nu necesită o confirmare în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

- (a) solicitantul a depus un efort real de a-și susține cererea;
- (b) au fost prezentate toate elementele relevante de care dispune solicitantul și s-a furnizat o explicație satisfăcătoare în ceea ce privește absența unor alte elemente de probă;
- (c) declarațiile solicitantului sunt considerate coerente și plauzibile și nu sunt contrazise de informații generale și specifice cunoscute, relevante pentru cererea sa;
- (d) solicitantul a depus cererea de protecție internațională de îndată ce a fost posibil, cu excepția cazului în care solicitantul poate dovedi un motiv întemeiat pentru care nu a procedat astfel, și

(e) credibilitatea generală a solicitantului a putut fi stabilită.”

10 Articolul 10 din Directiva 2004/83, intitulat „Motivele persecuției”, prevede:

„(1) Atunci când evaluează motivele persecuției, statele membre țin seama de următoarele elemente:

[...]

(d) un grup este considerat un anumit grup social în special atunci când:

- membrii săi împărtășesc o caracteristică înăscută sau o istorie comună ce nu poate fi modificată sau o caracteristică sau o credință atât de fundamentală pentru identitate sau conștiință încât nu ar trebui să i se ceară unei persoane să renunțe la aceasta și
- respectivul grup are o identitate proprie în țara în cauză deoarece este perceput ca fiind diferit de societatea înconjurătoare.

În funcție de condițiile predominante din țara de origine, un grup social specific poate fi un grup ai cărui membri au drept caracteristică comună orientarea sexuală. Orientarea sexuală nu se poate înțelege ca incluzând acte considerate delictive în conformitate cu legislația internă a statelor membre. [...]

[...]”

Directiva 2005/85/CE

11 Directiva 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat (JO L 326, p. 13, rectificare în JO 2006, L 236, p. 36, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 242) menționează în considerentul (8) că aceasta respectă drepturile fundamentale și principiile recunoscute în special de cartă.

12 Articolul 13 din Directiva 2005/85, care precizează cerințele cu privire la interviul personal, prevede la alineatul (3):

„Statele membre iau măsuri corespunzătoare pentru a garanta că interviul personal are loc în condiții care îi permit solicitantului să prezinte toate motivele cererii sale. În acest scop, statele membre:

(a) se asigură că persoana care conduce interviul este suficient de competentă pentru a ține seama de situația personală sau generală în care se înscrie cererea, inclusiv de originea culturală sau de vulnerabilitatea solicitantului, pe cât posibil [...]

[...]”

Dreptul olandez

13 Reglementarea națională relevantă figurează la articolul 31 din Legea din 2000 privind străinii (Vreemdelingenwet 2000), la articolul 3.111 din Decretul din 2000 privind străinii (Vreemdelingenbesluit 2000) și la articolul 3.35 din Regulamentul din 2000 privind străinii (Voorschrift Vreemdelingen 2000).

14 Aceste dispoziții au fost precizate prin alineatele C2/2.1, C2/2.1.1 și C14/2.1-C14/2.4 din Circulara din 2000 privind străinii (Vreemdelingencirculaire 2000).

- 15 Potrivit articolului 31 alineatul 1 din Legea din 2000 privind străinii coroborat cu articolul 3.111 alineatul 1 din Decretul din 2000 privind străinii, revine solicitantului de azil sarcina de a stabili caracterul plauzibil al motivelor privind acordarea unui permis de ședere temporară (azil), acest solicitant având obligația de a furniza, din proprie inițiativă, toate datele pertinente pentru ca autoritatea să se poată pronunța asupra cererii. Staatssecretaris apreciază dacă acordarea permisului menționat este întemeiată în drept.
- 16 Potrivit articolului 3.111 alineatul 1 din Decretul din 2000 privind străinii, în cazul în care un solicitant de azil solicită eliberarea unui permis de ședere, prevăzut la articolul 28 din Legea din 2000 privind străinii, acesta furnizează toate datele, inclusiv documentele relevante, pe baza cărora Staatssecretaris poate aprecia, în colaborare cu solicitantul de azil în cauză, dacă există un temei juridic pentru acordarea acestui permis.
- 17 În conformitate cu alineatul C14/2.1 din Circulara din 2000 privind străinii, aprecierea credibilității declarațiilor unui solicitant de azil privește faptele sau circumstanțele pe care acesta le invocă. Circumstanțele factuale sunt datele privind persoana solicitantului de azil în cauză, în special orientarea sexuală.
- 18 Potrivit alineatului C14/2.2 din această circulară, un solicitant de azil are obligația să spună adevărul și să colaboreze pe deplin la constatarea, cât mai completă posibil, a ansamblului faptelor. Acesta trebuie să informeze serviciul de imigrare și de naturalizare, cât mai devreme posibil, despre toate evenimentele și circumstanțele factuale importante pentru soluționarea cererii sale.
- 19 În conformitate cu alineatul C14/2.3 din circulara menționată, nu este exclus ca lipsa de credibilitate a unei părți a declarațiilor unui solicitant de azil să afecteze și credibilitatea tuturor celorlalte părți ale declarațiilor acestuia din urmă.
- 20 Potrivit alineatului C14/2.4 din aceeași circulară, este suficient în principiu ca declarațiile unui solicitant de azil să fie plauzibile. În acest scop, se așteaptă ca acesta să prezinte documente în susținerea cererii sale. Cu toate acestea, pentru aprecierea credibilității declarațiilor pe care solicitantul de azil în cauză le-a depus în susținerea cererii sale, nu se pune problema dacă, și în ce măsură, acestea pot fi dovedite. Astfel, în multe cazuri, solicitanții de azil au stabilit că nu sunt în măsură să își probeze declarațiile și că nu li se poate solicita în mod rezonabil să prezinte elemente de probă convingătoare în susținerea relatărilor lor.
- 21 Staatssecretaris poate considera ca fiind credibile declarațiile efectuate în temeiul articolului 3.35 alineatul 3 din Regulamentul din 2000 privind străinii și, în consecință, să nu solicite confirmarea acestora în cazul în care credibilitatea generală a solicitantului de azil a putut fi stabilită.

Litigiile principale și întrebarea preliminară

- 22 A, B și C, resortisanți ai unor țări terțe, au formulat fiecare o cerere de permis de ședere temporară (azil) în Țările de Jos. În susținerea cererilor, aceștia au arătat că se tem că vor fi persecutați în țările lor de origine respective, în special din cauza homosexualității lor.
- 23 Prima cerere de azil formulată de A a fost respinsă de Staatssecretaris ca nefiind credibilă.
- 24 A nu a contestat această primă decizie de refuz și a formulat o a doua cerere de azil arătând că este de acord să se supună unui „test” care ar proba homosexualitatea sa sau să săvârșească un act homosexual pentru a dovedi realitatea orientării sexuale declarate.

- 25 Prin decizia din 12 iulie 2011, Staatssecretaris a respins cea de a doua cerere formulată de A pentru motivul că tot nu s-a stabilit credibilitatea orientării sexuale invocate de acesta. Staatssecretaris a considerat că nu se putea întemeia doar pe orientarea sexuală declarată a solicitantului de azil, fără nicio evaluare a caracterului credibil al acesteia.
- 26 La 1 august 2012, Staatssecretaris a respins cererea formulată de B pentru motivul că declarațiile privind homosexualitatea sa erau vagi, sumare și lipsite de credibilitate. Pe de altă parte, în opinia Staatssecretaris, întrucât B este originar dintr-o țară în care homosexualitatea nu este acceptată, acesta ar trebui să poată oferi mai multe detalii în ceea ce privește sentimentele sale și procesul interior referitor la orientarea sa sexuală.
- 27 C a formulat o primă cerere de azil pentru alte motive decât persecuția sa din cauza homosexualității, care a fost respinsă de Staatssecretaris.
- 28 C nu a contestat această primă decizie și a formulat o a doua cerere de azil, întemeiată, de această dată, pe temerea de a fi persecutat în țara sa de origine din cauza homosexualității sale. În cadrul acestei a doua cereri, C a susținut că nu și-a putut recunoaște atracția homosexuală decât după ce a părăsit țara sa de origine. În susținerea cererii, C a remis de asemenea autorităților însărcinate cu examinarea acesteia o înregistrare video a unor acte intime cu o persoană de același sex.
- 29 Prin decizia din 8 octombrie 2012, Staatssecretaris a respins cererea de azil formulată de C pentru motivul că declarațiile acestuia privind homosexualitatea sa nu erau credibile. Staatssecretaris a considerat că C ar fi trebuit să invoce orientarea sa sexuală declarată cu ocazia primei cereri de azil, că acesta nu a explicat în mod clar cum a devenit conștient de homosexualitatea sa și că nu a putut răspunde la întrebările referitoare la organizațiile olandeze de apărare a drepturilor homosexualilor.
- 30 În urma respingerii cererilor lor de permis de ședere temporară (azil), A, B și C au formulat acțiuni împotriva acestor decizii de respingere la Rechtbank 's-Gravenhage.
- 31 Prin hotărârile din 9 septembrie 2011 și din 30 octombrie 2012, Rechtbank 's-Gravenhage a respins acțiunile formulate de A și de C ca nefondate. Această instanță a considerat că, pe de o parte, A și C ar fi trebuit să conteste, în acțiunile lor respective, primele decizii de refuz ale Staatssecretaris și, pe de altă parte, că nu au demonstrat, în cadrul celei de a doua proceduri privind cererea de azil, caracterul credibil al declarațiilor privind homosexualitatea declarată a acestora.
- 32 Prin hotărârea din 23 august 2012, și acțiunea formulată de B împotriva deciziei de refuz a Staatssecretaris a fost respinsă. Rechtbank 's-Gravenhage a considerat că Staatssecretaris a putut concluziona în mod rezonabil că declarațiile lui B privind homosexualitatea sa nu erau credibile.
- 33 A, B, și C au declarat apel împotriva acestor hotărâri la Raad van State.
- 34 În cadrul acestor proceduri de apel, A, B și C susțin printre altele că, din cauza imposibilității de a constata în mod obiectiv orientarea sexuală a solicitanților de azil, autoritățile însărcinate cu examinarea unei cereri de azil ar trebui să își întemeieze deciziile numai pe afirmațiile solicitanților respectivi în ceea ce privește această orientare declarată.
- 35 Or, în opinia reclamanților din litigiile principale, în cadrul evaluării credibilității declarațiilor efectuate de un solicitant de azil, autoritățile menționate pun întrebări referitoare la această orientare declarată care aduc atingere, printre altele, dreptului la respectarea demnității solicitantului și dreptului său la respectarea vieții private, neținând seama, în plus, de jena pe care solicitantul respectiv ar putea să o resimtă în timpul audierilor și nici de barierele culturale care l-ar împiedica să vorbească deschis despre această orientare. Pe de altă parte, faptul că Staatssecretaris consideră relațiile solicitanților de azil ca nefiind credibile nu ar trebui să conducă la aceeași concluzie în ceea ce privește orientarea sexuală însăși.

- 36 Staatssecretaris observă că nu rezultă nici din Directiva 2004/83, nici din cartă că trebuie statuat numai pe baza afirmațiilor solicitanților de azil în ceea ce privește orientarea sexuală declarată a acestora. Ar trebui totuși să se verifice nu faptul dacă solicitanții de azil au efectiv orientarea sexuală pe care declară că o au, ci mai degrabă dacă au stabilit în mod plauzibil faptul că aparțin unui grup social, în sensul articolului 10 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2004/83, sau dacă autorii persecuției îi consideră ca atare în sensul articolului 10 alineatul (2) din această directivă.
- 37 Pe de altă parte, potrivit Staatsecretaris, solicitanții de azil nu pot face decât arareori proba homosexualității lor altfel decât prin propriile declarații, astfel încât, în cazul în care aceste declarații sunt considerate ca fiind coerente și plauzibile, iar credibilitatea generală a solicitantului de azil a putut fi stabilită, acestor solicitanți trebuie să li se confere beneficiul îndoielii.
- 38 Potrivit Staatssecretaris, aprecierea care trebuie efectuată cu privire la credibilitatea orientării sexuale a solicitanților de azil nu este diferită de cea privind alte motive de persecuție. Această autoritate ar ține totuși seama de problemele specifice legate de declarațiile referitoare la orientarea sexuală. Ar fi recomandat ca, printre altele, colaboratorii însărcinați cu audierile solicitanților de azil să nu adreseze întrebări directe în ceea ce privește modul în care acești solicitanți de azil își trăiesc orientarea. Pe de altă parte, imaginile privind acte intime prezentate de solicitanții de azil cu titlu de probă nu ar avea nicio importanță, dat fiind că acestea nu dovedesc decât practicarea însăși a unor acte sexuale, iar nu realitatea orientării sexuale declarate.
- 39 Raad van State precizează că nici articolul 4 din Directiva 2004/83, nici dispozițiile invocate din cartă nu obligă Staatssecretaris să considere drept stabilită orientarea sexuală invocată de solicitanții de azil numai pe baza declarațiilor acestora. Pe de altă parte, potrivit acestei instanțe, verificarea orientării sexuale a solicitanților de azil nu este diferită de cea a altor motive de persecuție.
- 40 Cu toate acestea, Raad van State ridică problema eventualelor limite pe care le-ar impune dispozițiile articolului 4 din Directiva 2004/83, precum și dispozițiile articolelor 3 și 7 din cartă în ceea ce privește verificarea orientării sexuale a solicitanților de azil.
- 41 Instanța de trimitere consideră că faptul de a pune întrebări solicitantului de azil poate aduce atingere într-o anumită măsură drepturilor garantate de dispozițiile menționate din cartă.
- 42 Potrivit acestei instanțe, oricare ar fi metoda adoptată în statul membru în cauză în vederea examinării realității orientării sexuale invocate, riscul de a se aduce atingere drepturilor fundamentale ale solicitanților de azil, astfel cum sunt consacrate la articolele 3 și 7 din cartă, nu poate fi exclus.
- 43 În aceste condiții, Raad van State a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară, care este formulată în termeni identici în fiecare dintre cauzele C-148/13-C-150/13:

„Care sunt limitele pe care le impun articolul 4 din [Directiva 2004/83] și [carta], în special articolele 3 și 7 din aceasta, în privința modalităților în care trebuie apreciată credibilitatea unei orientări sexuale declarate, se deosebesc aceste limite de cele valabile pentru aprecierea credibilității celorlalte motive de persecuție și, în caz afirmativ, în ce privință?”

- 44 Prin decizia Curții din 19 aprilie 2013, cauzele C-148/13-C-150/13 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebarea preliminară

Observații introductive

- 45 Reiese din considerentele (3), (16) și (17) ale Directivei 2004/83 că Convenția de la Geneva constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților și că dispozițiile directivei respective referitoare la condițiile de acordare a statutului de refugiat, precum și la conținutul acestuia din urmă au fost adoptate pentru a ajuta autoritățile competente ale statelor membre să aplice această convenție întemeindu-se pe noțiuni și pe criterii comune (Hotărârea N., C-604/12, EU:C:2014:302, punctul 27).
- 46 În consecință, dispozițiile Directivei 2004/83 trebuie interpretate în lumina structurii generale și a scopului acesteia, cu respectarea Convenției de la Geneva și a celorlalte tratate în domeniu menționate la articolul 78 alineatul (1) TFUE. Astfel cum rezultă din considerentul (10) al respectivei directive, această interpretare trebuie efectuată și cu respectarea drepturilor recunoscute de cartă (Hotărârea X și alții, C-199/12-C-201/12, EU:C:2013:720, punctul 40).
- 47 Pe de altă parte, trebuie amintit că Directiva 2004/83 nu cuprinde norme de procedură aplicabile examinării unei cereri de protecție internațională și, prin urmare, nici nu stabilește garanțiile procedurale care trebuie acordate solicitantului de azil. Directiva 2005/85 este cea care prevede standardele minime cu privire la procedurile de examinare a cererilor și precizează drepturile solicitanților de azil de care trebuie să se țină seama în cadrul examinării cauzelor din litigiile principale.

Cu privire la întrebare

- 48 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 din Directiva 2004/83, citit în lumina dispozițiilor cartei, trebuie interpretat în sensul că impune autorităților naționale competente, care acționează sub controlul instanței, anumite limite atunci când acestea apreciază faptele și circumstanțele privind orientarea sexuală declarată a unui solicitant de azil a cărui cerere este întemeiată pe o temere de persecuție din cauza acestei orientări.
- 49 În această privință, trebuie arătat de la bun început că, contrar susținerilor reclamantilor din litigiile principale, potrivit cărora autoritățile competente însărcinate cu examinarea unei cereri de azil întemeiate pe o temere de persecuție din cauza orientării sexuale a solicitantului de azil ar trebui să considere orientarea sa declarată ca un fapt stabilit numai pe baza declarațiilor acestui solicitant, declarațiile menționate nu pot constitui, ținând seama de contextul special în care se înscriu cererile de azil, decât punctul de plecare în procesul examinării faptelor și a circumstanțelor prevăzut la articolul 4 din Directiva 2004/83.
- 50 Astfel, rezultă din însuși textul articolului 4 alineatul (1) din directiva menționată că, în cadrul acestei examinări, statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte, de îndată ce este posibil, toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională, statul membru evaluând, în cooperare cu solicitantul respectiv, elementele relevante ale acestei cereri.
- 51 În plus, rezultă din articolul 4 alineatul (5) din Directiva 2004/83 că, în cazul în care condițiile enumerate la literele (a)-(e) ale acestei dispoziții nu sunt îndeplinite, declarațiile solicitanților de azil referitoare la orientarea sexuală declarată a acestora pot să necesite o confirmare.
- 52 În consecință, deși este în sarcina solicitantului de azil să identifice această orientare, care constituie un element relevant al sferei sale personale, cererile de acordare a statutului de refugiat motivate de o temere de persecuție din cauza acestei orientări, la fel ca cererile întemeiate pe alte motive de persecuție, pot face obiectul unui proces de evaluare, prevăzut la articolul 4 din aceeași directivă.

- 53 Cu toate acestea, modalitățile de apreciere de către autoritățile competente a declarațiilor și a elementelor de probă scrise sau de altă natură prezentate în susținerea unor astfel de cereri trebuie să fie conforme cu dispozițiile Directivelor 2004/83 și 2005/85, precum și, după cum rezultă din considerentele (10) și, respectiv, (8) ale acestor directive, cu drepturile fundamentale garantate de cartă, cum sunt dreptul la respectarea demnității umane, consacrat la articolul 1 din cartă, și dreptul la respectarea vieții private și de familie, garantat la articolul 7 din aceasta.
- 54 Chiar dacă dispozițiile articolului 4 din Directiva 2004/83 sunt aplicabile tuturor cererilor de protecție internațională, oricare ar fi motivele de persecuție invocate în susținerea acestor cereri, nu este mai puțin adevărat că autoritățile competente au obligația de a-și adapta modalitățile de apreciere a declarațiilor și a elementelor de probă scrise sau de altă natură în funcție de caracteristicile proprii fiecărei categorii de cereri de azil, cu respectarea drepturilor garantate de cartă.
- 55 În ceea ce privește evaluarea faptelor și a circumstanțelor prevăzută la articolul 4 din Directiva 2004/83, această evaluare se desfășoară, astfel cum s-a statuat la punctul 64 din Hotărârea M. (C-277/11, EU:C:2012:744), în două etape distincte. Prima etapă privește stabilirea împrejurărilor de fapt susceptibile să constituie elemente de probă în susținerea cererii, în timp ce etapa a doua se referă la aprecierea juridică a acestor elemente, care constă în a decide dacă, având în vedere faptele care caracterizează o speță, sunt îndeplinite condițiile de fond prevăzute la articolele 9 și 10 sau 15 din Directiva 2004/83 pentru acordarea unei protecții internaționale.
- 56 În cadrul acestei prime etape, în care se înscriu întocmai întrebările instanței de trimitere în fiecare dintre cauzele din litigiile principale, deși statele membre pot considera că în mod normal este obligația solicitantului să prezinte toate elementele necesare în susținerea cererii sale, acesta fiind de altfel cel mai în măsură să prezinte elemente de natură să stabilească propria orientare sexuală, revine totuși statului membru în cauză obligația de a coopera cu solicitantul în stadiul stabilirii elementelor relevante ale acestei cereri, conform articolului 4 alineatul (1) din directiva menționată (a se vedea în acest sens Hotărârea M., EU:C:2012:744, punctul 65).
- 57 Trebuie arătat în această privință că, potrivit articolului 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2004/83, această evaluare trebuie să fie individuală și să țină seama de statutul individual, precum și de situația personală a solicitantului, inclusiv factori precum trecutul, sexul și vârsta acestuia, pentru a se stabili dacă, ținând seama de situația respectivă, actele la care solicitantul a fost sau riscă să fie expus pot fi considerate o persecuție sau o vătămare gravă.
- 58 Pe de altă parte, astfel cum s-a amintit la punctul 51 din prezenta hotărâre, în cadrul verificărilor efectuate de autoritățile competente, în temeiul articolului 4 din directiva menționată, în cazul în care anumite aspecte din declarațiile unui solicitant de azil nu sunt susținute de probe scrise sau de altă natură, aceste aspecte nu necesită o confirmare dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute cumulativ la articolul 4 alineatul (5) literele (a)-(e) din aceeași directivă.
- 59 În ceea ce privește modalitățile de apreciere a declarațiilor și a probelor scrise sau de altă natură în discuție în fiecare dintre cauzele din litigiile principale, pentru a se da un răspuns util instanței de trimitere, trebuie limitată prezenta analiză la conformitatea cu dispozițiile Directivelor 2004/83 și 2005/85, precum și cu cele ale cartei, pe de o parte, a verificărilor efectuate de autoritățile competente prin intermediul interogatoriilor bazate în special pe stereotipuri privind homosexualii sau al interogatoriilor detaliate referitoare la practicile sexuale ale unui solicitant de azil, precum și al posibilității acestor autorități de a accepta ca solicitantul menționat să se supună la „teste” în vederea dovedirii homosexualității sale și/sau să prezinte, de bunăvoie, înregistrări video ale actelor sale intime, și, pe de altă parte, a posibilității acestor autorități competente de a reține lipsa de credibilitate pentru unicul motiv că orientarea sexuală declarată a aceluiași solicitant nu a fost invocată de acesta prima dată când i s-a oferit ocazia să prezinte motivele de persecuție.

- 60 În ceea ce privește, în primul rând, examinările întemeiate pe interogatorii având ca obiect cunoașterea de către solicitantul de azil în cauză a asociațiilor de apărare a intereselor homosexualilor și a detaliilor referitoare la aceste asociații, acestea ar implica, potrivit reclamantului din litigiul principal în cauza C-150/13, ca autoritățile menționate să își întemeieze aprecierile pe noțiuni stereotipe referitoare la comportamentele homosexualilor, iar nu pe situația concretă a fiecărui solicitant de azil.
- 61 În această privință, trebuie amintit că articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2004/83 impune autorităților competente să efectueze evaluarea ținând seama de statutul individual și de situația personală a solicitantului, iar articolul 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85 impune aceluiași autorități să conducă interviul ținând seama de situația personală sau generală în care se înscrie cererea de azil.
- 62 Deși aceste interogatorii privind noțiuni stereotipe pot constitui un element util aflat la dispoziția autorităților competente pentru evaluarea respectivă, evaluarea cererilor de acordare a statutului de refugiat numai pe baza unor noțiuni stereotipe asociate homosexualilor nu îndeplinește totuși cerințele dispozițiilor menționate la punctul anterior, în măsura în care nu permite autorităților amintite să țină seama de situația personală și individuală a solicitantului de azil în cauză.
- 63 În consecință, incapacitatea unui solicitant de azil să răspundă la astfel de întrebări nu poate constitui, prin ea însăși, un motiv suficient pentru a se concluziona în sensul lipsei credibilității solicitantului, întrucât un asemenea demers ar fi contrar cerințelor articolului 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2004/83, precum și celor ale articolului 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85.
- 64 În al doilea rând, deși autoritățile naționale pot efectua, dacă este cazul, interogatorii destinate să aprecieze faptele și circumstanțele privind orientarea sexuală declarată a unui solicitant de azil, interogatoriile privind detaliile practicilor sexuale ale acestui solicitant sunt contrare drepturilor fundamentale garantate de cartă și în special dreptului la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este consacrat la articolul 7 din aceasta.
- 65 În ceea ce privește, în al treilea rând, posibilitatea autorităților naționale de a accepta, astfel cum au propus anumiți reclamânți din litigiile principale, săvârșirea unor acte homosexuale, supunerea lor la eventuale „teste” în vederea stabilirii homosexualității acestora sau chiar prezentarea de către solicitanții menționați a unor probe precum înregistrări video ale actelor intime ale acestora, trebuie subliniat că, pe lângă faptul că asemenea elemente nu au în mod necesar o valoare probatorie, ar fi de natură să aducă atingere demnității umane, a cărei respectare este garantată la articolul 1 din cartă.
- 66 În plus, autorizarea sau acceptarea unui asemenea tip de probe ar avea un efect incitativ în privința altor solicitanți și ar conduce, *de facto*, la impunerea unor astfel de probe acestora din urmă.
- 67 În al patrulea rând, în ceea ce privește posibilitatea autorităților competente de a reține lipsa de credibilitate în cazul în care, printre altele, orientarea sexuală declarată a solicitantului respectiv nu a fost invocată de acesta prima dată când i s-a oferit ocazia să prezinte motivele de persecuție, trebuie arătate cele ce urmează.
- 68 Rezultă din dispozițiile articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2004/83 că statele membre pot considera că este obligația solicitantului să prezinte „de îndată ce este posibil” toate elementele necesare în sprijinul cererii sale de protecție internațională.
- 69 Cu toate acestea, ținând seama de caracterul sensibil al întrebărilor care au legătură cu sfera personală a unei persoane și în special cu sexualitatea sa, nu se poate concluziona în sensul lipsei de credibilitate a acesteia pentru simplul fapt că, din cauza reticenței de a dezvălui aspecte intime ale vieții sale, această persoană nu și-a declarat de la bun început homosexualitatea.

- 70 Pe de altă parte, trebuie observat că obligația prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2004/83 de a prezenta toate elementele necesare în sprijinul cererii de protecție internațională „de îndată ce este posibil” este temperată de cerința care este impusă autorităților competente, în temeiul articolului 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85 și al articolului 4 alineatul (3) din Directiva 2004/83, de a conduce interviul ținând seama de situația personală sau generală în care se înscrie cererea, inclusiv de vulnerabilitatea solicitantului, și de a efectua o evaluare individuală a acestei cereri ținând seama de statutul individual și de situația personală a fiecărui solicitant.
- 71 Astfel, a considera că un solicitant de azil nu ar fi credibil pentru unicul motiv că nu și-a dezvăluit orientarea sexuală prima dată când i s-a oferit ocazia să prezinte motivele de persecuție ar conduce la nerespectarea cerinței menționate la punctul anterior.
- 72 Având în vedere toate cele ce precedă, trebuie să se răspundă după cum urmează la întrebarea adresată în fiecare dintre cauzele C-148/13-C-150/13.
- Articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2004/83, precum și articolul 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85 trebuie interpretate în sensul că se opun ca, în cadrul examinării de către autoritățile naționale competente, care acționează sub controlul instanței, a faptelor și a circumstanțelor privind orientarea sexuală declarată a unui solicitant de azil a cărui cerere este întemeiată pe o temere de persecuție din cauza acestei orientări, declarațiile acestui solicitant, precum și elementele de probă scrise sau de altă natură prezentate în susținerea cererii sale să facă obiectul unei aprecieri de către autoritățile menționate prin intermediul unor interogatorii întemeiate numai pe baza unor noțiuni stereotipe privind homosexualii.
 - Articolul 4 din Directiva 2004/83, citit în lumina articolului 7 din cartă, trebuie interpretat în sensul că se opune ca, în cadrul acestei examinări, autoritățile naționale competente să efectueze interogatorii detaliate asupra practicilor sexuale ale unui solicitant de azil.
 - Articolul 4 din Directiva 2004/83, citit în lumina articolului 1 din cartă, trebuie interpretat în sensul că se opune ca, în cadrul examinării menționate, autoritățile amintite să accepte elemente de probă precum săvârșirea de către solicitantul de azil în cauză a unor acte homosexuale, supunerea sa la „teste” în vederea stabilirii homosexualității sale sau prezentarea de către acesta a unor înregistrări video ale unor astfel de acte.
 - Articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2004/83, precum și articolul 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85 trebuie interpretate în sensul că se opun ca, în cadrul aceleiași examinări, autoritățile naționale competente să concluzioneze în sensul lipsei de credibilitate a declarațiilor solicitantului de azil în cauză pentru unicul motiv că orientarea sexuală declarată a acestuia nu a fost invocată de solicitantul respectiv prima dată când i s-a oferit ocazia să prezinte motivele de persecuție.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 73 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 4 alineatul (3) litera (c) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau

persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate, precum și articolul 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat trebuie interpretate în sensul că se opun ca, în cadrul examinării de către autoritățile naționale competente, care acționează sub controlul instanței, a faptelor și a circumstanțelor privind orientarea sexuală declarată a unui solicitant de azil a cărui cerere este întemeiată pe o temere de persecuție din cauza acestei orientări, declarațiile acestui solicitant, precum și elementele de probă scrise sau de altă natură prezentate în susținerea cererii sale să facă obiectul unei aprecieri de către autoritățile menționate prin intermediul unor interogatorii întemeiate numai pe baza unor noțiuni stereotipe privind homosexualii.

Articolul 4 din Directiva 2004/83, citit în lumina articolului 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, trebuie interpretat în sensul că se opune ca, în cadrul acestei examinări, autoritățile naționale competente să efectueze interogatorii detaliate asupra practicilor sexuale ale unui solicitant de azil.

Articolul 4 din Directiva 2004/83, citit în lumina articolul 1 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, trebuie interpretat în sensul că se opune ca, în cadrul examinării menționate, autoritățile amintite să accepte elemente de probă precum săvârșirea de către solicitantul de azil în cauză a unor acte homosexuale, supunerea sa la „teste” în vederea stabilirii homosexualității sale sau prezentarea de către acesta a unor înregistrări video ale unor astfel de acte.

Articolul 4 alineatul (3) din Directiva 2004/83, precum și articolul 13 alineatul (3) litera (a) din Directiva 2005/85 trebuie interpretate în sensul că se opun ca, în cadrul aceleiași examinări, autoritățile naționale competente să concluzioneze în sensul lipsei de credibilitate a declarațiilor solicitantului de azil în cauză pentru unicul motiv că orientarea sexuală declarată a acestuia nu a fost invocată de solicitantul respectiv prima dată când i s-a oferit ocazia să prezinte motivele de persecuție.

Semnături